

วัฒนธรรมองค์กรด้านการปกครองและการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย*
ORGANIZATIONAL CULTURE IN GOVERNMENT AND EDUCATION
OF THE THAI SANGHA

พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รุกขิตธมโม),
พระสมุห์วีระ สุนทรโร

Phra Burakhetdhammakhanee (Bangkhom Rakkhitdhammo),
Phrasamuh Weera Suntharo
วัดบางปรือ

Wat Bang Prue

Corresponding Author E-mail: watpaknum1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรด้านการปกครองและการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย จากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา อินเทอร์เน็ต เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ รวมถึงวิเคราะห์จากผู้มีพินัย มีผลการศึกษาดังนี้ วัฒนธรรมองค์กรเป็นค่านิยมเฉพาะและความเชื่อขององค์กรที่ชี้นำกิจกรรมทั้งหมดและพฤติกรรมขององค์กรนั้น ๆ และวัฒนธรรมองค์กรยังรวมถึงมาตรฐาน ค่านิยม และสมมติฐาน พบว่า 1. วัฒนธรรมองค์กรด้านการปกครองพระสงฆ์ เป็นหลักของคณะสงฆ์ไทยในการที่จะหลอมรวมจิตใจให้รู้เคารพ นบถให้เกียรติกันและกันตามอาวุโส ภัณฑะ รู้จักหน้าที่ของตนประพฤติตามพระธรรมวินัย ตามกฎหมายและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ อีกทั้งช่วยสอดส่องดูแลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนให้ปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสม บริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่ประพฤติเสื่อมเสียทำให้พระพุทธศาสนาต้องหม่นหมอง 2. วัฒนธรรมองค์กรด้านการศึกษาเป็นเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างหนึ่งสอดคล้องกับการปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาของคณะสงฆ์ซึ่งปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1. นักรธรรม 2. บาลีและ 3. สายสามัญ กล่าวคือ ปริยัติธรรมแผนกสามัญและมหาวิทยาลัยสงฆ์ (มมรและมจร) การศึกษายังคงเป็นไปได้สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาที่ดีและช่วยงานพุทธศาสนาได้เกิดการเผยแผ่เชิงรุก เกิดการเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน เกิดผลเป็นการเทศน์หรือบรรยายธรรมในยุคสมัยใหม่ได้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร; ด้านการปกครองและการศึกษา; คณะสงฆ์ไทย

Abstract

This academic article aims to study the organizational culture of government and education of the Thai Sangha. From studying and researching from books, textbooks, the Internet, other related documents, including analysis from the author. The study results are as follows: corporate culture It is the specific values and beliefs of an organization that guide all activities and behavior of that organization, and organizational culture also includes standards, values, and assumptions. It is the principle of the Thai Sangha in order to assimilate the minds to know, respect, honor each other according to seniority. Pantae knows one's duties. conduct oneself according to moral discipline According to the law and according to the Sangha Act It also helps to monitor and supervise their subordinates so that they conduct themselves properly, honestly, justly, without misbehaving that causes Buddhism to be tarnished. (2) Organizational culture in education It is a matter of human resource development in line with governance, especially the education of the Sangha, which currently has the Scripture Act B.E. 2562. It can be divided into 3 categories: 1. Dhammakaya, 2. Pali and 3. Ordinary line, namely, ordinary divisions and Sangha Universities (Morara, MCU). Education is still possible, can develop human resources in good Buddhism and help Buddhist work has proactively propagated There was going to teach morals in school. resulting in a sermon or dharma lecture in the modern era.

Keywords: Corporate Culture; Government and Education; Thai Sangha

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าในเรื่องของเทคโนโลยี สังคม รวมถึงค่านิยมต่าง ๆ ที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและเห็นเป็นปรากฏการณ์ข่าวที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก ความเจริญเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่ตรงกันข้ามในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีข่าวสารต่าง ๆ ก็มีความเจริญรุ่งเรือง เช่นเดียวกันจึงกล่าวได้ว่าข่าวที่เป็นภาพลบเกิดขึ้นในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวของพระสงฆ์ซึ่งเป็นเรื่องที่ออกสื่อและนำมาตีแผ่ในภาพลบเป็นจำนวนมาก การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมองค์กรด้านการปกครองและการเผยแผ่ก็ยังมีสิ่งที่น่าสนใจ

เพราะการปกครอง การกวดขันเรื่องพระธรรมวินัยรวมไปถึงการปฏิรูปกิจการ พระพุทธศาสนา ทั้งการให้ความรู้การพัฒนาสร้างศักยภาพพระภิกษุสามเณรในเรื่อง การศึกษาก็อาจจะเป็นการเสริมสร้างหรือตอบโต้ภัยการป้องกันรักษาและสืบทอด พระพุทธศาสนาให้อยู่ต่อไปได้ เพราะฉะนั้นการศึกษาวัฒนธรรมองค์กรในเรื่องของการ ปกครองหรือการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและนำมาเขียนเป็นบทความวิชาการเพื่อ ศึกษาวัฒนธรรมการปกครองของคณะสงฆ์ว่าเป็นในลักษณะใดและควรพัฒนาด้าน การศึกษาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์อย่างไร จึงจะสามารถป้องกันรักษาสืบทอด พระพุทธศาสนาให้เป็นที่พักของพุทธศาสนิกชนคนไทยต่อไปได้

ความหมายของวัฒนธรรมองค์กร

วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง ค่านิยมเฉพาะและความเชื่อขององค์กรที่ชี้นำกิจกรรม ทั้งหมดและพฤติกรรมขององค์กรนั้น ๆ และวัฒนธรรมองค์กรยังรวมถึงมาตรฐาน ค่านิยม และสมมติฐานด้วย ในการตัดสินใจและการกระทำที่ดำเนินการโดยการตัดสินใจของ องค์กรวัฒนธรรมองค์กรเป็น ปัจจัยหนึ่งของสภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment) หรือสิ่งที่อยู่ภายในองค์กรและมีผลกระทบโดยตรงต่อพนักงาน การบริหาร จัดการและตัวองค์กรเอง ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรมีความสำคัญเพราะมีอิทธิพลต่อความนึกคิด ความรู้สึกและการปฏิบัติงานของพนักงาน (Petvirojchai, 2021)

คุณลักษณะ (Attributes) ของวัฒนธรรมองค์กร และลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ได้ 4 ลักษณะ (CONSYNC, 2021) ได้แก่

1. วัฒนธรรมชนเผ่าหรือวัฒนธรรมมุ่งความสัมพันธ์ (Clan Culture) วัฒนธรรม ชนเผ่าหรือวัฒนธรรมมุ่งความสัมพันธ์ หมายถึงวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญในความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล เช่น การดูแลเอาใจใส่ การอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนเป็นสมมติฐานพื้นฐาน เน้นความเป็นกันเองบรรยากาศการทำงานและบทบาทของผู้นำในฐานะพี่เลี้ยงใน วัฒนธรรมลักษณะนี้สมาชิกไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผู้จัดการกับพนักงานสามารถสื่อสาร อย่างตรงไปตรงมา แบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน และตระหนักถึงการถ่ายทอดความรู้ภายใน องค์กร จึงมีอิสระการแลกเปลี่ยนและสื่อสารความรู้ระหว่างสมาชิกในบริษัทจะเป็น ประโยชน์ต่อการสร้างนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น วัฒนธรรมของชนเผ่าจึงเป็น ฐานความรู้สำหรับนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อมนอกจากนี้ วัฒนธรรมกลุ่มยังให้ความสำคัญ กับโครงสร้างการกระจายอำนาจของการมีส่วนร่วมของพนักงานในการตัดสินใจและการ จัดการซึ่งเอื้อต่อความต้องการ ในการเติมเต็มตนเองของพนักงานและกระตุ้นความคิด สร้างสรรค์ขององค์กร จุดเน้นของวัฒนธรรมชนเผ่า ช่วยให้เกิดความกระตือรือร้น การมี ส่วนร่วม และความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานต่อองค์กร (Gavin & Mason, 2004)

2. วัฒนธรรมมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลง (Adhocracy Culture) วัฒนธรรมมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นไปที่การสร้างบรรยากาศที่เป็นนวัตกรรมที่เน้นการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมความคิดริเริ่มและความเป็นอิสระ (Camcron and Quinn, 1999; Trompenaars and Hampden-Turner 2003) องค์กรมุ่งมั่นที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่ให้ความสำคัญกับความท้าทายการผจญภัยและความคิดสร้างสรรค์ พนักงานมีอิสระสามารถทดลองสิ่งใหม่ ๆ ผู้นำกล้าเผชิญกับความท้าทายและให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีนวัตกรรม ในส่วนขององค์กรจะมีลักษณะเป็นเครือข่าย มีโครงสร้างอย่างหลวม ๆ แบบแมทริก (Matrix Structure) ทำงานเป็นทีม ยืดหยุ่นให้อำนาจและเป็นทางการน้อย องค์กรเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามสภาพแวดล้อมภายนอก

3. วัฒนธรรมราชการ (Hierarchy Culture) (CONSYNC, 2021) หรือวัฒนธรรมลำดับชั้นเป็นวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่บน สมมติฐานของความมั่นคงและระดับการควบคุม (Cameron & Quinn, 1999) ลักษณะเด่นของวัฒนธรรมลำดับชั้นคือระบบราชการแบบลำดับชั้นและวัฒนธรรมลำดับชั้นปฏิบัติตามกฎและระเบียบที่กำหนดไว้ดำเนินการภายใต้รูปแบบความเป็นผู้นำที่ ระมัดระวังและรอบคอบ และมีประสิทธิผลและความมั่นคงของการดำเนินงานเป็นเป้าหมายระยะยาว เพราะวัฒนธรรมแบบลำดับชั้นหมายความว่าองค์กรจะแสวงหาความมั่นคงและนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับความไม่แน่นอนในระดับที่สูงขึ้น องค์กรใดที่ยึดมั่นในวัฒนธรรมนี้จะไม่เต็มใจที่จะดำเนินการนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเนื่องจากความแข็งแกร่งและความยืดหยุ่นและนวัตกรรมในโครงสร้างองค์กรแบบลำดับชั้นองค์กรมีวัฒนธรรมแบบนี้คุ้นเคยกับการใช้รูปแบบการทำงานแบบมีขั้นตอนและไม่เต็มใจเพื่อใช้ความคิดริเริ่มที่จำเป็นในการไล่ตามนวัตกรรม

4. วัฒนธรรมการตลาด (Market Culture) หรือวัฒนธรรมทำงานหนักและสนุกสนาน (Work Hard and Play Hard) (CONSYNC, 2021) วัฒนธรรมการตลาดเป็นวัฒนธรรมที่เน้นผลลัพธ์ที่เน้นการแข่งขันโดยมีเป้าหมายในการแสวงหาส่วนแบ่งการตลาดที่สูงและความพึงพอใจของลูกค้าที่เพิ่มขึ้น เชื่อกันว่าพนักงานสามารถบรรลุเป้าหมายด้วยตนเองได้ ความผูกพันของพนักงานอยู่กับการความสำเร็จ ชื่อเสียง ผลงาน การกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันและให้ความสำคัญตอบแทนเมื่อบรรลุเป้า นอกจากนี้ วัฒนธรรมการตลาดมุ่งเน้นการทำงานเพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า และขยายส่วนแบ่งการตลาดนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในวิธีการที่สำคัญที่สุดโดยที่องค์กรจะได้เปรียบในการแข่งขัน การเป็นผู้นำในด้านราคาและการตลาด

สรุปในส่วนของความหมายของวัฒนธรรมเป็นค่านิยมและเป็นสิ่งที่หลอมรวมจิตใจของผู้อยู่ในองค์กร สามารถสร้างความสุขในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นค่านิยมที่ทำร่วมกันก่อให้เกิดจิตสำนึกในการรักองค์กร และสามารถขับเคลื่อนองค์กรไปตามนโยบายที่

ผู้บริหารได้วางไว้ให้มีประสิทธิภาพในการทำงานยิ่งขึ้นไปได้ สามารถบูรณาการกับหลักของ เชิงพุทธ คือ วัฒนธรรมด้านการปกครองและวัฒนธรรมด้านการศึกษา เป็นการบริหาร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัฒนธรรมเชิงพุทธ

การบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาโดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้ง ภายนอกและภายใน รวมถึงการศึกษาค่านิยมเฉพาะ วัฒนธรรม ประเพณี ระบบของการ ปกครองคณะสงฆ์ไทย จนเกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปพัฒนางานการบริหารกิจการ พระพุทธศาสนาได้

วัฒนธรรมองค์กรเชิงพุทธ อาจจะ หมายถึงการนำสิ่งที่ เป็นหลักธรรมหรือองค์ ความรู้จากทางพุทธศาสนาไปใช้ในองค์กรหรือในส่วนงานที่ตนรับผิดชอบมีความหมายหนึ่ง อาจจะ เป็นการจัดการกิจการพระพุทธศาสนาโดยอาศัยความเป็นวัฒนธรรมองค์กรซึ่งพระสงฆ์ เป็นผู้อยู่ในพระธรรมวินัยมีวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปจากฆราวาสทั่วไปซึ่งเมื่อเราจะ ทราบความเป็นมาของวัฒนธรรมองค์กรก็ต้องเข้าใจถึงสิ่งที่ เป็นศาสนาพุทธในปัจจุบันซึ่ง แบ่งออกเป็นทั้งธรรมยุตและมหานิกายรวมถึงในฝ่ายพระพุทธศาสนาอื่นๆเช่นมหายานเป็น ต้นต่างก็มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปผู้เขียนจึงได้เรียบเรียงในส่วนของการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้านประกอบด้วยการปกครองซึ่งมีฝ่ายเถรวาทมหายานฝ่าย ธรรมยุตเป็นต้น (เยื้อง ปั่นแห่งเพ็ชร, 2561)

ในหน่วยงานหรือการทำงานต่าง ๆ นั้น ความแตกต่างของแต่ละบุคคลหรือ ความชอบของแต่ละคนในการทำงานปัจจุบันนี้มีความหลากหลายเรื่องวัฒนธรรมไม่ว่าจะ เป็นวัฒนธรรมการกิน วัฒนธรรมเรื่องการแต่งกายวัฒนธรรมเรื่องการอยู่ในสังคม ที่มีไลฟ์ สไตล์ ของแต่ละคน แต่ทุกคนเมื่ออยู่ร่วมกันแล้วย่อมอาศัยกันและกันในการเชื่อมโยงหรือ การอยู่ด้วยกันอย่างไม่เกิดปัญหาโดยใช้ตัวกฎหมายเป็นตัวกลั่นกรองผู้ที่ จะอยู่ในสังคมได้ เพราะฉะนั้นการจะมีวัฒนธรรมที่ดีอาจจำเป็นจะต้องประกอบด้วยกับกฎหมายหรือสิ่งที่ เห็นด้วยในองค์กรนั้น ๆ ซึ่งเมื่อก้าวถึงองค์กรสงฆ์ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความหลากหลายใน เรื่องของความเชื่อและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของมนุษยชาติก็ย่อมมีวัฒนธรรมที่แตกต่าง กันออกไปผู้เขียนจึงสนใจในการเรียบเรียงและหาข้อมูลในเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมองค์กร สงฆ์หรือองค์กรพุทธต่อไป

วัฒนธรรมองค์กรด้านการปกครอง

การปกครอง หมายถึง การดูแล ค้ำครอง บริหาร การปกครองของคณะสงฆ์ไทย เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ทรงเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลง ไปจนถึงเจ้าอาวาส พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2535 ได้ลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ไว้มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของ มหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการ ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดมหาเถร สมาคม หลักการปกครองเป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่อง ดูแลความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือ ปกครองปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถร สมาคม หรือพระบัญชาของสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่ เจ้าคณะปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้า คณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่พระภิกษุทำ หน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ ในการอุปสมบทกุลบุตร ปกครองตาม ความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบ เรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้นมีใช้เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัย คือ สภาพ เอื้อเพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันของ การศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วย อำนาจเกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติ ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครอง แบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยังต้อง เห็นการใช้อำนาจ ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามสำคัญไม่ใช้การปกครอง แบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง (Liao, 2018)

คณะสงฆ์ไทย หมายถึง บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจาก พระอุปัชฌาย์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

พระภิกษุมีศีล 227 ข้อเป็นเครื่องกำกับวัตรปฏิบัติ พระภิกษุทุกรูปอยู่ภายใต้การ ปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งได้วางกฎหมายมหาเถรสมาคมว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะ สงฆ์ไว้เป็นลำดับชั้นการปกครอง และการปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้นมีเจ้าคณะ มหานิกาย และเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกาย นั้น เช่น คณะธรรมยุตมีเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุตปกครอง ส่วนคณะมหานิกายแบ่งการ ปกครองออกเป็น 4 หน คือ เจ้าคณะใหญ่หนหลวง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หน ตะวันออกเจ้าคณะใหญ่หนใต้

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ซึ่งได้กระจายอำนาจการปกครองออกเป็น ส่วน ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ภาค มีเจ้าคณะภาคดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

ส่วนที่ 2 จังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดปกครอง (เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ)

ส่วนที่ 3 อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอปกครอง (เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะอำเภอทั่วประเทศ)

ส่วนที่ 4 ตำบล มีเจ้าคณะตำบลปกครอง (เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลทั่วประเทศ)

อำนาจหน้าที่สำคัญของเจ้าคณะตำบล นอกจากการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงามแล้ว ยังมีหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือ คำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือผู้อยู่ในปกครองของตน ตรวจการ และประชุมพระสังฆาธิการในเขตการปกครองของตนหากเราเรียงลำดับการปกครองคณะสงฆ์ จากล่างขึ้นบน เป็นดังนี้

- ตำบล ปกครองดูแลวัด (เจ้าคณะตำบลดูแลหลาย ๆ วัด)
- อำเภอ ปกครองดูแล ตำบล (เจ้าคณะอำเภอดูแลหลาย ๆ ตำบล)
- จังหวัด ปกครองดูแล อำเภอ (เจ้าคณะจังหวัดดูแลหลาย ๆ อำเภอ)
- ภาค ปกครองดูแลจังหวัด (เจ้าคณะภาค ดูแลหลาย ๆ จังหวัด)
- หน ปกครองดูแลภาค (เจ้าคณะใหญ่ ดูแล หลาย ๆ ภาค)
- มหาเถรสมาคม ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในภาพรวม

หันกลับมาที่สถานการณ์ปัจจุบัน มักตั้งคำถามกันว่าปัญหาเกิดขึ้นกับวัดกับความประพฤติของเจ้าอาวาสที่ผิดกฎหมายผิดพระธรรมวินัย ทำไมมหาเถรสมาคมไม่ลงมาจัดการเรื่องนี้หากพิจารณาถึงสภาพปัจจุบัน ประเทศไทยมีวัดจำนวน 39,481 วัด (ข้อมูล ณ มีนาคม 2558) ถ้านำเรื่องเกี่ยวกับวัดทุกเรื่องเข้าสู่มหาเถรสมาคม อาจจะผิดขั้นตอนการปกครองคณะสงฆ์และไม่เป็นไปตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้แล้วในกฎหมายมหาเถรสมาคม

ตัวอย่างเช่น พระภิกษุ ก. ถูกกล่าวหาว่าเป็นปราชิกเพราะมีเพศสัมพันธ์กับนาง ข.

เรื่องนี้เมื่อนาง ข.มาฟ้องเจ้าอาวาส ก็ถือเป็นหน้าที่ของท่านที่จะต้องดำเนินการชำระสะสางคดีความในวัดให้เป็นที่น่าพอใจ ไม่ต้องแจ้งมหาเถรสมาคมให้ลงมาสอบสวนแต่อย่างใด

การที่พระภิกษุ ก. ผู้ถูกกล่าวหาจะถูกข้อหาปาราชิก เจ้าอาวาสจำต้องตั้งคณะกรรมการขึ้นชำระอธิกรณ์ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ทำไม่ต้องตั้งคณะกรรมการก็เมื่อ นาง ข. ผู้เสียหายกล่าวโทษอยู่แล้ว เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะโทษปาราชิกข้อหาเสพเมถุนนั้น ถ้าไม่ปรากฏชัดแจ้งหรือพบเห็นทันทีทันใดในขณะนั้น เมื่อเจ้าอาวาสสอบถามพระภิกษุ ก. แล้วไม่ยอมสารภาพ เจ้าอาวาสก็ต้องตั้งกรรมการขึ้นพิจารณาให้แจ่มชัด เพราะโทษปาราชิกนี้ผู้ใดถูกกล่าวลงโทษก็เหมือนกับประหารชีวิตความเป็นพระภิกษุและจะกลับมาบวชอีกไม่ได้

ขณะที่การไต่สวนตามกฎหมายนิคหกรรม กำลังจะเริ่มกระบวนการ ปรากฏว่า นาง ข.ได้ไปแจ้งคดีอาญาต่อศาล กล่าวหาพระภิกษุ ก. กระทำการข่มขืนตน ศาลประทับรับฟ้องตามกฎหมายเถรสมาคมว่าด้วยการลงนิคหกรรมนั้น ถ้าเรื่องอยู่ระหว่างการพิจารณา ของศาลฝ่ายราชอาณาจักร การพิจารณาของคณะสงฆ์จะชะลอเพื่อรอการพิจารณาทางอาณาจักรก่อน เมื่อศาลฝ่ายราชอาณาจักรไต่สวน ปรากฏว่าพระภิกษุ ก.และนาง ข. รับสารภาพว่า มีความชอบพอกันในขณะนั้น การร่วมเพศเกิดจากการสมยอมกัน มิใช่บังคับข่มขืนใจ ศาลสั่งยกฟ้องจึงกลับมาสู่กระบวนการไต่สวนตามกฎหมายนิคหกรรม ซึ่งคณะกรรมการฝ่ายสงฆ์เห็นว่าพระภิกษุ ก. เป็นปาราชิก เหตุเพราะได้ร่วมเพศจริงโดยสมยอมกัน ไม่จำเป็นต้องสอบสวนตามกฎหมายนิคหกรรมก็ยอมปาราชิกไปแล้ว (สมชาย สุรชาติรี, 2558)

การปกครองตามพระธรรมวินัย

การเคารพนับถือกันโดยลำดับ อาวุโส ภัณฑะ คือ ในการลุกขึ้นยืนรับ การไหว้ การกราบ การแสดงความเคารพ ภิกษุผู้มีพรรษากาลอ่อนกว่า (บวชหลังแม่วันเดียว) ควรแสดงแก่พระภิกษุผู้บวชก่อนแม่วันเดียวเช่นกัน เกิดเป็นความเจริญเรียกว่า วัฒนธรรมองค์กรของคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระธรรมวินัยที่เป็นหลักของการสมาทานความเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา

การให้เกียรติภิกษุผู้ที่อาวุโสกว่าเป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติให้พระภิกษุได้ถือการเคารพกันโดยอาวุโสพรรษาไม่ใช่อาวุโสตามอายุหรืออาวุโสตามวรรณะเชื้อชาติเพื่อลดละกิเลสที่อยู่ในภายในความเป็นอติตาหรือความเป็นอีโก้สูงเป็นต้น โดยได้บัญญัติบุคคลที่ไม่พึงไหว้ข้อที่ 1 คือผู้ที่บวชภายหลังแม่วันที่เดียวก็ถือว่าบวชภายหลังเพราะเหตุนี้จึงผู้ที่พรรษาน้อยกว่าจึงจำเป็นต้องไหว้หรือทำความเคารพผู้มีพรรษามากกว่า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการปกครองตามระบอบธรรมวินัยเป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล

ปัจจุบันนี้ก็ยังปฏิบัติสืบทอดกันมาตลอดเป็นวัจนธรรมข้อหนึ่งที่คณะสงฆ์ไทยให้ความสำคัญตามพระพุทธบัญญัติว่า

ดูก่อนอุบาลี บุคคลที่ภิกษุไม่พึงไหว้ 5 ประเภคือ 1. ภิกษุผู้บวชภายหลัง 2. บุคคลที่มีได้บวชเป็นภิกษุ 3. ภิกษุต่างนิกายที่แก่กว่าแต่พูดไม่เป็นธรรม 4. มาตุคาม 5. บัณเฑาะก์ (วิ.ป. (ไทย), 8/8/506)

โดยนัยแห่งพุทธพจน์นี้หมายถึงบุคคลที่ภิกษุหรือนักบวชชายในพุทธศาสนาไม่พึงแสดงอาการเคารพด้วยการกราบไหว้ และถ้าภิกษุรูปใดกระทำเช่นนั้นเป็นการกระทำความผิดมิสมควรเป็นอาบัติทุกกฏ

ใน 5 ประเภดังกล่าวข้างต้น ข้อที่ 2 หมายถึงผู้ที่มิได้เป็นภิกษุหรือที่วินัยเรียกว่าอนุปสัมบัน ซึ่งรวมถึงสามเณรด้วย

ส่วนข้อ 4 หมายถึงสตรีเพศ แม้กระทั่งผู้เป็นมารดาที่รวมอยู่ในข้อนี้

นอกจากบุคคล 5 ประเภดังกล่าวข้างต้นแล้ว พระพุทธองค์ยังทรงบัญญัติภิกษุที่ภิกษุด้วยกันไม่พึงไหว้อีก 15 ประเภดังนี้

1. ภิกษุผู้เข้าไปสู่บริเวณบ้านเรือน 2. ภิกษุผู้เดินในทาง 3. ภิกษุผู้อยู่ในที่มีด 4. ภิกษุผู้ไม่ทันสนใจคือ มัวสนใจในเรื่องอื่น ๆ ไม่ทันเห็น ไม่ทันสังเกต แม้ไหว้ก็คงไม่รู้ว่ามีไหว้ 5. ภิกษุผู้นอนหลับ 6. ภิกษุผู้กำลังดื่มข้าวยาคุ 7. ภิกษุผู้อยู่ในโรงฉัน 8. ภิกษุที่เป็นศัตรูกัน 9. ภิกษุผู้ส่งใจไปที่อื่น 10. ภิกษุผู้เปลือยกาย 11. ภิกษุผู้กำลังเคี้ยว 12. ภิกษุผู้กำลังฉันอาหาร 13. ภิกษุผู้กำลังถ่ายอุจจาระ 14. ภิกษุผู้กำลังถ่ายปัสสาวะ 15. ภิกษุผู้อันสงฆ์ประกาศยกเสียจากหมู่ลูกนอกเขปนิยกรรม จากพุทธบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้ที่ เป็นภิกษุนอกจากทำการกราบไหว้ผู้ที่มิได้เป็นภิกษุด้วยกัน ดังที่ได้นำมาเกริ่นไว้ข้างต้นแล้ว ยังทรงห้ามมิให้ภิกษุทำความเคารพกราบไหว้ภิกษุด้วยกันอีก 15 ประเภ ซึ่งล้วนแล้ว ทรงพระประสงค์ให้การแสดงความเคารพของภิกษุเหมาะสมกับเพศและภาวะของนักบวชในพุทธศาสนา

นอกเหนือจากนี้ยังมีพระธรรมวินัยอีกหลายข้อที่ทำให้เกิดความเจริญหรือเรียกว่า วัจนธรรมองค์กร

1. การบรรพชาอุปสมบท

การบรรพชาหรืออุปสมบท กล่าวคือ การบวช เป็นกระบวนการสรรหา คัดเลือก และพัฒนาบุคลากรในพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างวัจนธรรมองค์กรที่ดี เพื่อสร้างคนดีสู่สังคมเป็นทั้งพิธีกรรมวัจนธรรมของชาวพุทธที่ส่งเสริมให้ลูกหลานได้เข้ามาสู่วัดและทำให้ผู้ปกครองได้เข้ามาศึกษาปฏิบัติธรรมด้วยเป็นการสร้างวัจนธรรมที่ดีต่อองค์กร เพราะฉะนั้น การจัดบรรพชาหรืออุปสมบทในคณะสงฆ์เถรวาทจึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน

เพื่อพัฒนาทรัพยากรที่จะเป็นตัวแทนในการสืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างวัฒนธรรมด้านการปกครองอย่างดีทำให้พุทธศาสนามีทรัพยากรมนุษย์ที่เจริญต่อไป

2. การปกครองตามกฎหมาย

กฎหมายทั่วไปมีความเชื่อมโยงกับพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ก็จริง ถึงอย่างนั้นในการวินิจฉัยความผิดที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ส่วนใหญ่จะใช้ตามพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ก่อน จึงว่าไปตามกฎหมายทางอาญาแพ่งหรือกฎหมายอื่นๆที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องจึงเป็นวัฒนธรรมที่พระสงฆ์จำเป็นต้องรู้ในเรื่องของกฎหมายทั่วไปประกอบกันกับพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ด้วย เพราะในการปกครองบางข้อจำเป็นต้องใช้กฎหมายอย่างเช่นในเรื่องของการวิวาทะที่เป็นอาญาหรือเกี่ยวกับกรณีสงฆ์ที่เกี่ยวกับที่ดินของวัดจำเป็นต้องมีกฎหมายซึ่งวัฒนธรรมองค์กรของคณะสงฆ์ถึงแม้ไม่ได้เป็นผู้ฟ้องหรือเป็นโจทก์แต่ก็สามารถที่จะมอบหมายให้ทนายหรือไวยาวัจกรวัดเป็นผู้บริหารจัดการก็จะเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่สามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงามได้

3. การปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ด้านการปกครองผู้เขียนได้กล่าวไว้ข้างบนกล่าวคือการปกครองมีทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สำคัญอย่างยิ่งจะต้องอาศัยพระธรรมวินัยรวมถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2035 โดยในส่วนกลางก็จะมีเจ้าคณะใหญ่และในส่วนภูมิภาคก็จะมีภาคทั้ง 18 ภาคควบคุมดูแลตามสายบังคับบัญชาของตน คณะสงฆ์ระดับภาคภาคก็ดูแลในส่วนจังหวัด คณะสงฆ์ระดับจังหวัดก็ดูแลในส่วนอำเภอ คณะสงฆ์ระดับอำเภอก็ดูแลในส่วนตำบล ส่วนคณะสงฆ์ระดับตำบลก็ดูแลในส่วนเจ้าอาวาสและส่วนเจ้าอาวาสก็ดูแลผู้ช่วยเจ้าอาวาส ลูกวัด รวมถึงศิษย์วัด คนที่อาศัยวัดด้วยเป็นอำนาจหน้าที่ ๆ มีอยู่ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทยเพื่อให้สายบังคับบัญชาดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไปตามรูปแบบที่มหาเถรสมาคมได้วางนโยบายไว้สิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือการให้เกียรติหรือการนับถือกันตาม อาวุโส กันแต่ที่ผู้เขียนได้กล่าวไปแล้วเป็นวัฒนธรรมองค์กรด้านการปกครองที่คณะสงฆ์ไทยได้ดำเนินและได้ปฏิบัติตามกันมาจนถึงยุคปัจจุบัน ถึงแม้จะมีจุดอ่อนอยู่บ้างว่าคนที่เข้ามาบวชหรือเข้ามาศึกษาปฏิบัติธรรมอาจจะมีความหลากหลาย เมื่อเข้ามาบวชแล้วมีพฤติกรรมที่ทำผิดหลายอย่างมีการควบคุมที่ค่อนข้างยาก แต่ไม่เกินความสามารถที่เจ้าคณะผู้ปกครองจะกลั่นกรองและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เหล่านั้นให้เป็นผู้สืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้

สรุปวัฒนธรรมองค์กรด้านการปกครองพระสงฆ์เป็นหลักในการที่จะหลอมรวมจิตใจในเรื่องของการปกครองให้รู้จักหน้าที่ของตนปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยตามกฎหมายและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ อีกทั้งช่วยสอดส่องดูแลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา

ของตนให้ปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสม บริสุทธิ์ ยุติธรรม สมกับเป็นผู้สืบทอดคำสอนทางพุทธศาสนาเพราะฉะนั้นวัฒนธรรมองค์กรด้านการปกครองหรือเป็นการปกครองเชิงพุทธจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีความรู้เบื้องต้นในเรื่องของพระธรรมวินัย รู้ข้อบัญญัติสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้รวมถึงการช่วยประกอบสร้างศรัทธาในส่วนของผู้ที่จะเข้ามาบรรพชาอุปสมบทเป็นผู้สืบทอดคำสอนทางพุทธศาสนาด้านการปกครองก็จะทำให้พระพุทธศาสนามีความรุ่งเรืองทำตามหน้าที่ของตนไม่ประพฤติดุคหรือเสื่อมเสียทำให้พระพุทธศาสนาต้องหม่นหมอง

วัฒนธรรมองค์กรด้านการศึกษา

การศึกษาเป็นเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างหนึ่งสอดคล้องกับการปกครองที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาของคณะสงฆ์ซึ่งปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติพระปริยัติธรรม 2562 กล่าวคือการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์นั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. นักระธรรมเนียม 2. บาลีและ 3. สายสามัญ กล่าวคือ ปริยัติธรรมแผนกสามัญและมหาวิทยาลัยสงฆ์ (มมร, มจร) ซึ่งเหล่านี้ก็เป็นกระบวนการในการที่จะสร้างพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ทักขะ ทศนคติที่ดีที่จะช่วยพัฒนาองค์กร คือ องค์กรสงฆ์ให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไปซึ่งเมื่อจะวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรด้านการศึกษาก็ต้องดูพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ปี 2562 ว่าเป็นอย่างไรซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2652, 2562) มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

1. พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527
2. พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2540

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

การศึกษาพระปริยัติธรรม หมายความว่า การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

วัด หมายความว่า วัดตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์

สถานศึกษาพระปริยัติธรรม หมายความว่า สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา หรือโรงเรียน

สำนักเรียน หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสันามหลวงหรือแผนกธรรมสนามหลวง ที่มหาเถรสมาคมประกาศจัดตั้ง

สำนักศาสนศึกษา หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสันามหลวง หรือแผนกธรรมสนามหลวง ไม่ว่าจะจัดการศึกษารูปแบบของศูนย์การเรียนสำนักศาสนศึกษาวัด สำนักศาสนศึกษาประจำตำบล หรือสำนักศาสนศึกษาประจำอำเภอ

โรงเรียน หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

สำนักงาน หมายความว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ผู้อำนวยการ หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม

มาตรา 5 การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2. เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องตั้งมโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป

3. เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง

มาตรา 6 การศึกษาพระปริยัติธรรมมีสามแผนก ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสันามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาบาลี

2. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาไทย

3. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแผนกบาลีสันามหลวงและแผนกธรรมสนามหลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

การศึกษาพระปริยัติธรรมตาม (1) (2) และ (3) อาจศึกษาโดยใช้ภาษาอื่นในการจัดการศึกษาด้วยก็ได้

มาตรา 7 เพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 ให้สำนักงานโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาพระปริยัติธรรมและมาตรฐานสถานศึกษาพระปริยัติธรรม และแผนงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมเสนอต่อมหาเถรสมาคมพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนการศึกษาพระปริยัติธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐอุดหนุนงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามความเหมาะสมและจำเป็น

มาตรา 15 ในการบริหารงานการศึกษาพระปริยัติธรรมตามมาตรา 6 (1) (2) และ (3) ให้มีแม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง และประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แล้วแต่กรณีที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้งทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแต่ละแผนก

มาตรา 16 ให้วัดมีสิทธิจัดตั้งสถานศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ

กำหนด สถานศึกษาพระปริยัติธรรมที่วัดจัดตั้งขึ้นตามวรรคหนึ่ง ให้จัดการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในมาตราและต้องคำนึงถึง

1. การให้การศึกษาวិชาการทางพระพุทธศาสนาเพื่อความเป็นเลิศที่เปี่ยมด้วยปัญญาพุทธธรรม
2. การส่งเสริมความรู้และความเข้าใจในคุณค่าแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
3. การผลิตผู้เรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา สำนึกในความเป็นคนไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น
4. มาตรฐานการศึกษาของชาติและวิธีการดำเนินงานของการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา 17 สถานศึกษาพระปริยัติธรรมต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาและพลเมืองที่ดีของสังคม
2. มีความรู้และทักษะในวิชาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา
3. มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบและวินัยสงฆ์
4. มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ
5. รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม
6. มีความภูมิใจความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
7. มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมสนับสนุนแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชน สังคม และพระพุทธศาสนา (พงศ์สุลี จีรวัฒนลักษณ์, 2566)

มาตรา 18 ในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีผู้ปฏิบัติงานสองประเภท ดังต่อไปนี้

1. ประเภทผู้ปฏิบัติงานสอน ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรม และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

2. ประเภทผู้สนับสนุนการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านวิชาการ ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียน การสอน กรณียศ และการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ บรรณารักษ์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่งานแนะแนว ผู้ปฏิบัติหน้าที่เทคโนโลยีการศึกษา ผู้ปฏิบัติหน้าที่ งานทะเบียนวัดผล ผู้ปฏิบัติหน้าที่บริหารงานทั่วไป หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 19 ให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรมจัดให้มีการจัดทำบัญชีตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ กำหนด และต้องจัดให้มีการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี และการพัสดุของสถานศึกษาพระปริยัติธรรม ตลอดจนรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งในการตรวจสอบภายใน ให้มีผู้ปฏิบัติงานของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบภายในโดยเฉพาะ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 20 ให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรมจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 21 ให้การศึกษาพระปริยัติธรรมที่ดีให้แก่สามเณรซึ่งเป็นเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและมีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่หกหรือเทียบเท่า ซึ่งได้ศึกษา วิชาสามัญเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วย การศึกษาแห่งชาติกำหนดโดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. แผนกธรรมสนามหลวง ชั้นนักธรรมเอก เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. แผนกบาลีสสนามหลวง ชั้นเปรียญธรรมสามประโยค เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

มาตรา 22 ให้ผู้เรียนที่พ้นการศึกษาภาคบังคับซึ่งได้สำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสนามหลวง และแผนกบาลีสสนามหลวง มีวิทยฐานะ ดังต่อไปนี้

1. แผนกธรรมสนามหลวง ชั้นนักธรรมเอก มีวิทยฐานะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. แผนกบาลีสสนามหลวง ชั้นเปรียญธรรมสามประโยค มีวิทยฐานะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

มาตรา 23 ให้การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ได้จัดให้แก่พระภิกษุและสามเณรเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วแต่กรณี (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2652, 2562)

สรุปในส่วนนี้คือ พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ให้การสนับสนุนส่งเสริม การเทียบวุฒิเพื่อต่อยอดการศึกษา เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้ง 3 สาย กล่าวคือ นกธรรมบาลี สายสามัญ ถึงนี้ถึงแม้จะมีข้อขัดแย้งในเรื่องแนวคิดที่จะนำพระประเทศธรรมมาต่อในสายสามัญแต่ปัจจุบันนี้ก็สามารถที่จะต่อยอดการศึกษาได้ผู้ที่จบเปรียญธรรม 3 ประโยคก็สามารถมาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนในภาคพระปริยัติธรรม รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐมีพระราชบัญญัติที่สนับสนุนโดยขึ้นตรงกับมหาสารสมาคมต้องได้รับความเห็นชอบและเสนอไปยังรัฐมนตรีซึ่งก็ใช้เวลาจึงเป็นช่องให้วัฒนธรรมองค์กรที่เกิดขึ้นในองค์กรสงฆ์คือทำโดยความเป็นเอกเทศ ได้งบประมาณบางส่วนที่ได้จากสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ อาจจะไม่มีการริเริ่มในการของงบประมาณที่จัดตั้งเป็นกำกับของรัฐอย่างแท้จริงข้อนี้เป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ทำกันมาและยังสืบทอดมาถึงปัจจุบันนี้ถึงกระนั้นการศึกษาก็ยังคงเป็นไปและสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาที่ดีและช่วยงานพุทธศาสนาได้เกิดการเผยแพร่เชิงรุก เกิดการเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน เกิดการเทศน์หรือบรรยายธรรมในยุคสมัยใหม่เกิดการปรับตัวหลาย ๆ อย่างทำให้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ปี 2562 นี้มีประโยชน์โดยภาพรวมถึงแม้จะไม่ได้พัฒนาแต่ทำให้พระสงฆ์มีความตื่นตัวและสามารถปรับการศึกษาให้เข้ากับยุคปัจจุบันได้

สรุป

วัฒนธรรมองค์กรด้านการปกครองและการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยเป็นค่านิยมเฉพาะและความเชื่อขององค์กรที่ขึ้นากิจกรรมทั้งหมดและพฤติกรรมขององค์กรนั้น ๆ ซึ่งพระสงฆ์ไทยได้ให้ความสำคัญกับการปกครองตามลำดับชั้นโดยยึดโยงความเป็นอาวุโสกันแต่ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการปกครองในหน้าที่ของตนที่รับผิดชอบและการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ได้ปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันและมีการปรับตัวที่จะให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งในปริยัติธรรมและการปฏิบัติให้เข้าถึงธรรมตามแนวสติปัฏฐาน 4 รวมถึงการปกครองด้วยความชอบธรรมโดยอาศัยหลักธรรมวินัยหลักพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายทั่วไป เป็นการปรับกลยุทธ์สร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้แก่คณะสงฆ์ทำให้คณะสงฆ์ไทยได้รับความน่าเชื่อถือในการปกครอง ถึงแม้จะมีข่าวที่เป็นภาพลบเกิดขึ้นในคณะสงฆ์เป็นอย่างมากสื่อโซเชียล ยังถือว่าคณะสงฆ์ไทยได้ทำงานมีลักษณะที่มีความสามัคคีมีการพัฒนาทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา

ปรียัติธรรม พ.ศ. 2562 จึงจะสามารถช่วยป้องกันรักษาสืบทอดคำสอนทางพุทธศาสนาได้
วัฒนธรรมองค์กรที่สำคัญก็คือการรักษาพระธรรมวินัยเพื่อสืบทอดคำสอนทางพุทธศาสนา
นี้แหละชื่อว่าเป็นการทำตามวัฒนธรรมองค์กรที่ถูกต้องตรงประเด็นและสามารถพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ที่จะเกิดขึ้นในพุทธศาสนาให้มีความเจริญงอกงามได้

เอกสารอ้างอิง

- พงศ์สุลี จีระวัฒนลักษณ์. (2566). *สุขภาวะแบบองค์รวมในองค์กรยุคใหม่
สร้างได้ด้วย Happy Workplace*. สืบค้น 3 ธันวาคม 2566, จาก
<https://www.thaihealth.or.th/?p=337611>
- พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2652. (2562, 16 เมษายน).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก. หน้า 11.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เยื้อง ปั่นเหง่งเพ็ชร. (2561). วิเคราะห์คุณค่าเชิงมนทัศน์ทางพุทธสุนทรียศาสตร์กับการ
หยั่งรู้ธรรม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(4), 79-94.
- สมชาย สุรชาติ. (2558). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. สืบค้น 11 เมษายน 2566, จาก
<https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/2474>
- Cameron & Quinn's. (1999). Corporate culture. *Environmental Innovation and
Financial Performance*, 18(1), 1369-1375.
- CONSYNC. (2021). *What is organizational culture? How many types are there?
What types make the organization survive?*. Retrieved March 20, 2023,
from <https://shorturl.asia/LHm2M>
- Gavin, J. H. & Mason, R. O. (2004). The Virtuous Organization: The Value of
Happiness in the Workplace. *Organization Dynamics*, 33(1), 379-392.
- Liao, Z. (2018). Corporate culture, environmental innovation and financial
performance. *Business Strategy and the Environment*, Wiley Blackwell,
27(8), 1368-1375.
- Petvirojchai, S. (2021). *corporate culture What is (Organizational Culture)?
6 factors that help strengthen organizational culture*. Retrieved March
20, 2023, from <https://shorturl.asia/ucMx8>